

Jääkö sosiaalityö SoTessa jalkoihin?

OLLI SALIN, SOSIAALI- JA KRIISIPÄIVYSTYKSEN PÄÄLLIKKÖ (1989-2017)

SOSIAALIFOORUMI 21.4.2018, ARBIKSELLA

2010-luvun sote-mylläkkä kulkee erikoissairaanhoidon edellä – entä sosiaalityö?

- 2010 THL ryhtyi selvittämään sosiaali- ja terveydenhuollon päivystysten tilannetta STM:n toimeksiannosta: perusterveydenhuollon päivystykset ja erikoissairaanhoidon edellä, vasta 2011 ”muistettiin”, että myös sosiaalihuollossa oli jo pitkään toiminut 24/7 sosiaalipäivystyksiä (2007 SHL:n muutos). Sosiaalipäivystysten selvitys tehtiin hätäisesti parissa kuukaudessa (2012)
- Kataisen hallituksen Sote-uudistuksen ensimmäinen vaihe oli juuri päivystysten keskittämisen aloittaminen – ensi vaiheen säästöt jo 2016 alkaen (yli 300 milj €).
- Sosiaalihuoltolain 24/7 päivystysvelvoitteet piti alistaa terveydenhuollolle: päivystysuudistuksen kiireellinen valmistelu – voimaan 2017 alusta lukien.

Helsingin uudistus Laura Rädyn johdolla 2012 ja sitten STM:än linjaamaan uudistusta

- Helsingin sote-uudistuksen sisältönä 2013 oli keskittää palvelut uusiin ”sekaosastoihin” terveydenhuollon sanelusta (perhe- ja sosiaalipalvelut PESO, Terveys- ja päihdepalvelut TEPA sekä Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut SKH).
- Samalla piti keskittää palveluja, vähentää tilojen käyttöä ja henkilöresursseja – Perhekeskukset, Terveys- ja hyvinvointikeskukset sekä Monipuoliset palvelukeskukset. Näissä sosiaalityön, -ohjauksen ja palvelujen järjestäminen toteutetaan terveydenhuollolle alisteisena // tilanne 2018 -

Uusi sosiaalihuoltolaki voimaan 2015 Mihin tarpeisiin palveluja järjestettävä?

3 luku – Sosiaalipalvelut; 11 § Tuen tarpeet - Sosiaalipalveluja on järjestettävä:

- 1) tueksi jokapäiväisestä elämästä selviytymiseen;
- 2) asumiseen liittyvään tuen tarpeeseen;
- 3) taloudellisen tuen tarpeeseen; (perustoimeentulotuki KELA:lle 1.1.2017)
- 4) sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi;
- 5) lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen;

Uusi sosiaalihuoltolaki voimaan 2015 Mihin tarpeisiin palveluja järjestettävä?

3 luku – Sosiaalipalvelut; 11 § Tuen tarpeet - Sosiaalipalveluja on järjestettävä:

- 6) äkillisiin kriisitilanteisiin liittyvään tuen tarpeeseen;
- 7) lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi;
- 8) päihteiden ongelmakäytöstä, mielenterveysongelmasta sekä muusta sairaudesta, vammasta tai ikääntymisestä aiheutuvaan tuen tarpeeseen; (medikalisaatio ?)
- 9) muuhun fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen tai kognitiiviseen toimintakykyyn liittyvään tuen tarpeeseen; (medikalisaatio ?)
- 10) tuen tarpeessa olevien henkilöiden omaisten ja läheisten tukemiseksi.

Sosiaalipalvelujen muodot eri tarpeisiin:

14 § Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut

Kunnallisina sosiaalipalveluina on järjestettävä sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään:

- 1) sosiaalityötä;
- 2) sosiaaliohjausta;
- 3) sosiaalista kuntoutusta;
- 4) perhetyötä;
- 5) kotipalvelua;
- 6) kotihoitoa;
- 7) asumispalveluja;

Sosiaalipalvelujen muodot eri tarpeisiin:

- **14 § Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut**
- Kunnallisina sosiaalipalveluina on järjestettävä sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään:
- 8) laitospalveluja;
- 9) liikkumista tukevia palveluja;
- 10) päihdetyötä;
- 11) mielenterveystyötä;
- 12) kasvatus- ja perheneuvontaa;
- 13) lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvontaa;
- 14) muita 11 §:n mukaisiin tarpeisiin vastaavia asiakkaan hyvinvoinnille välttämättömiä sosiaalipalveluja.

Erityislainsäädännön sosiaalipalvelut:

- **Kunnallisina sosiaalipalveluina** on huolehdittava myös kehitysvammaisten erityishuollosta, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, toimeentulotuen antamisesta kunnassa oleskelevälle henkilölle, sosiaalisen luoton myöntämisestä kunnan asukkaille, kuntouttavasta työtoiminnasta, päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvista palveluista, omaishoidon tuen, lasten ja nuorten huollon, lastensuojelun, ottolapsineuvonnan, perheasioiden sovittelun, lapsen huoltoa
- ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen vahvistamiseen ja ratkaisemiseen liittyvien tehtävien sekä päätösten täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden ja lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinsovitteluun kuuluvien asiantuntijapalveluiden, isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen liittyvien tehtävien sekä opiskeluhuollon järjestämisestä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään:

Erityislainsäädännön sosiaalipalvelut:

- 1) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa (380/1987);
- 2) kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977);
- 3) toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997);
- 4) laissa sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002);
- 5) laissa kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001);
- 6) päihdehuoltolaissa (41/1986);
- 7) mielenterveyslaissa (1116/1990);
- 8) omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005);
- 9) lastensuojelulaissa (417/2007);
- 10) adoptiolaisissa (22/2012);
- 11) avioliittolaissa (234/1929);
- 12) laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983)
- 13) isyyslaissa (700/1975);
- 14) lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975)
- 15) lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996);
- 16) oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013).

Sipilän hallituksen marraskuun 2015 kompromissi: Kokoomukselle valinnanvapaus, Kepulle maakunnat

Maakuntamallin ja valinnanvapausmallin ongelmat saivat perustuslakivaliokunnan tyrmäyksen 2017. Samoin professorikunta oli erittäin kriittinen arvioissaan.

Uudessakaan lakiesityksessä ei turvata ihmisten sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivaa kokonaisuutta (integraatiolupaus), palvelujen perus- ja erityistason katkeamattomuutta ja selkeitä yhden vastuutason rakentumista.

Päinvastoin näyttää siltä, että uusien sote-keskusten ja maakunnan liikelaitosten toiminnoissa tapahtuu pahimmillaan ihmisten avun ja palvelujen sekamelska, jossa katoaa vastuu, kokonaisuuden hallinta puhumattakaan itsemääräämisoikeuden ja kustannustehokkuuden (säästämistavoite yli 3 mrd €) kovista vaatimuksista.

Maakuntien valmistelu on hyvin kirjavaa ja eri vaiheissa (vrt Uusimaa2019 ja Eksote jne).

Kaiken kaikkiaan sosiaalityö on tietoisesti jätetty valmistelussa jälkijunaan.

Maakunta

- Järjestämisvastuu

Laatii maakuntastrategian, palvelustrategian ja palvelulupauksen (ML 35§, SL 14 § ja 15 §)

Yhteensovittaa toiminnan kunnan, valtion ja maakunnan muiden palveluiden kanssa (SL 9 §)

Neuvottelee valtion (VM ja STM) kanssa (ML 13 § ja SL 30 §)

Laatii yhteistyöalueen yhteisen esityksen laajakantoisista tai taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävistä investoinneista (ML 12 §) sekä ehdotuksen siitä, miten alueen palvelut, niiden kehittäminen ja maakuntien yhteistyö pitäisi ottaa huomioon valtakunnallisissa tavoitteissa (SL 28 §)

Antaa konserniohjeen, jota sovelletaan palvelulaitoksen, tytäryhteisöjen ja soveltuvin osin osakkuusyhteisöjen omistajaohjaukseen (ML 7§)

Neuvottelee alueen kuntien kanssa (ML 15 §)

Valmistelee alueellisen hyvinvointikertomuksen yhteistyössä kuntien kanssa (SL 8 §)

Vastaa asukkaan lailla säädettyjen oikeuksien toteutumisesta (ML 7§)

Vastaa palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta (ML 7§ ja SL 13 §)

Tekee yhteistyösopimuksen yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien kanssa (SL 16 §)

Vastaa, koordinoi ja ohjaa soten kehittämistä ja kehittämisyhteistyötä (SL 36 §)

Laatii vuosittain raportin palvelujen saatavuudesta ja talouden tilasta STM:n selvitystä varten (SL 31 §)

Pitää huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista (ML 23 §)

Tekee sopimuksen laajan valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottavan yrityksen ja yhteisön kanssa (SL 24 §)

Päätää palvelulaitoksen toiminnan ja talouden tavoitteista (ML 54 §)

Seuraa väetön hyvinvointia ja terveyttä, palveluiden laatua ja vaikuttavuutta, kustannuksia ja tuottavuutta sekä palvelujen yhteensovittamisen toteutumista (SL 32 §)

Ottaa käsiteltäväksi maakunnan asukkaiden, yhteisöjen ja säätiöiden aloitteet (ML 24 §)

Arvioi ennakkoon päätösten vaikutukset eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen (SL 8 §)

Varmistaa, että tuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset (ML 9 §)

Määrää hallintosäännöllä miten toimivalta jakautuu maakunnan ja palvelulaitoksen välillä (ML 54/82 §)

Voi velvoittaa palvelulaitoksen hankkimaan palveluja muulta tuottajalta maakunnan omaa tuotantoa varten (ML 55 §)

Asettaa nuorisovaltuuston, vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston (ML 26 §)

Tiedottaa toiminnastaan asiakkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille (ML 28 § ja SL 13 §)

Huolehtii palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman laatimisesta (SL 13 §)

On henkilötietolaissa tarkoitettu rekisterinpitäjä asiakas- ja potilasasiakirjoille (SL 62 §)

Ohjaa ja valvoo järjestämisvastuullaan olevaa palvelutuotantoa (ML 9§)